

ИЛМ-ФАННИ РИВОЖЛАНТИРИШДА ИННОВАЦИОН ТЕХНОЛОГИЯЛАРНИНГ РОЛИ ВА АҲАМИЯТИ

Аъзамжон Умаралиев

Ўзбекистон республикаси банк-молия академияси
магистранти

Аннотация: Ушбу мақолада илм-фанни ривожлантиришда инновацион технологияларнинг роли ва аҳамияти ҳақида сўз юритилган

Калит сўзлар: таълим, ислоҳотлар, ахборот-коммуникация технологиялари.

Мамлакатимиз таълим тизимида амалга оширилаётган кенг қамровли ислоҳотлар таълим-тарбия сифатининг юқори даражада бўлишини таъминлашга қаратилган бўлиб, ушбу йўналишда муваффақиятли белгилловчи асосий омиллардан бири – таълим муассасалари раҳбар ва педагог кадрларининг замонавий билим, кўникма ва малакаларни эгаллаганлиги ҳамда таълимнинг инновацион ахборот-дидактик шакллари илмий тадқиқ қилиш ҳисобланади. Бу ўз ўрнида таълим тизимини тубдан ислоҳ қилишни тақозо этмоқда, чунки мукамал таълим тизими республикамизнинг келажакдаги интеллектуал имкониятларини ва ривожланишини белгилаб берувчи ўқувчиёшларни ҳар томонлама ижодкор, мустақил фаолият юритадиган қилиб тарбиялашда ҳал қилувчи рол ўйнайди. Бугун мамлакатимиз таълим тизимида инновацион технологияларга асосланган таълим-тарбия тизимини такомиллаштириш, унинг миллий заминини мустаҳкамлаш, ижтимоий фаол ва малакали рақобатбардош кадрлар тайёрлашни жаҳон андозалари даражасига чиқариш масалаларида тадқиқотлар олиб борилмоқда.

Таълим соҳасидаги сифат ўзгаришлари ва юқори самарадорлик уларнинг жаҳон таълим талаблари билан мослиги ва педагогларнинг келгуси меҳнат фаолиятларида ўзлаштирган компетенциялари қай даражада амалиётга татбиқ қилинаётганлигига боғлиқ. Таълим-тарбиядаги сифат ўзгаришлари ва юқори самарадорлик эса мазкур соҳага ижобий янгилик киритиш натижасида таълимда сифат ва самарадорлик таъминланиб, педагогик инновацион жараён вужудга келади.

Педагогик инновация – бўлажак мутахассисларни янгича шароитларда ишлашга тайёрловчи жараён бўлиб, у олдинги эгалланган билимлар асосида таълимда сифат жиҳатидан ўзгаришлар қилиб, юқори самарадорликка эришишга янгича ёндашув қилишдан иборатдир. Бундай тизимнинг мақсади деганда, таълимнинг мазмун- моҳияти, белгиларини, имкониятларини, вазифаларини, тараққиёт босқичлари ва тамойилларининг ривожланиш механизмларини ва улардан фойдаланишга услубий тавсиялар ҳамда бу борада педагогларда шаклландирган хислатларни ҳосил қилиш жараёнини ифодаловчи таълим-тарбия тизими сифат кўрсаткичларини такомиллаштириб, бу соҳада юқори самарадорликка эришиш тушунилади. Бугунги кунда таълим тизимидаги ислоҳотларнинг муаммолари педагог кадрлар салоҳияти билан боғлиқ. Ўрганиш ва таҳлиллар замонавий педагогнинг касбий компетентлиги

тезкор ривожланаётган таълим жараёнларининг талабларидан орқада қолаётганини кўрсатмоқда. Бу ҳолат педагогик таълимни ривожлантириш ва узлуксиз таълим жараёнида педагогларни тайёрлашни яхшилаш билан боғлиқ муаммоларнинг долзарблигини кўрсатади.

Ушбу муаммоларнинг жиддийлиги шубҳасиздир – мунтазам ўтказилаётган мониторинг жараёнларида таълим тизимининг тезкор янгиланиши натижасида юз бераётган ўзгаришларга жавоб бериш ва улардан ўзиб кетишга етарли тайёр бўлмаган педагог кадрлар мавжудлиги, таълимга, шахсга ва ўқитувчилар фаолиятига бўлган замонавий ижтимоий талаблар ва бу талабларга етарли даражада жавоб бермайдиган педагог кадрлар тайёрлаш, қайта тайёрлаш ва малака ошириш тизимининг ҳолати акс этмоқда. Муаммоларни, зиддиятларни тан олиш ва илмий таҳлил қилиш уларни бартараф қилиш учун зарур шартшароитларни яратади, изланишларнинг мазмуни ва йўналишларини ҳамда педагог кадрлар тайёрлаш, қайта тайёрлаш ва малака оширишнинг ташкилий-дидактик тизимини илмий тамойиллар асосида қайта ишлаб чиқишнинг аниқ чораларини белгилаб беришга асос бўлади. Белгилаб берилган вазифаларни амалга ошириш узлуксиз педагогик таълимга бўлган концептуал қарашлар тизимини ривожлантиришни, педагог кадрлар касбий-шахсий ривожланишининг психологик-педагогик шартшароитларини аниқлашни талаб қилади. Фанлараро тадқиқотларнинг натижаларини жамлайдиган педагогик концепциянинг мазмуни узлуксиз педагогик таълимнинг моҳиятини – таълимнинг мақсади, мазмуни, ўқитишнинг методлари ва шакллари ҳамда улар таркибига кирган аниқ таълим технологиялари, педагогнинг узлуксиз таълими жараёнининг самарадорлиги мезонлари, бошқарув механизмлари каби категориялар орқали очишда кўринади. Мазкур категорияларни амалда бажариш ўз навбатида таълим-тарбия жараёнида ахборот-коммуникация технологияларидан фойдаланишни талаб этади. Ахборот-коммуникация технологияларининг таълим тизимига тез суръатлар билан кириб келиши ва тобора такомиллашиб бориши ўқув жараёнига электрон дидактик воситаларни яратиш ва уни татбиқ этишга эҳтиёж туғдирмоқда. Шу боис ҳам ахборот-коммуникация технологиялари илмий-техника ривожланишининг илғор тенденцияларидан бири сифатида замонавий жамиятнинг кўпгина томонларини қамраб олган. Ахборот индустрияси, ахборот технологиялари жадал равишда яратилмоқда. Электрон дидактик воситалар замонавий ахборот технологиялари асосида маълумотларни жамлаш, тасвирлаш, янгитдан сақлаш, билимларни интерфаол усулда тақдим этиш ва назорат қилиш имконига эга бўлган манба ҳисобланади.

Ахборотли ёндашувнинг назарий негизи дидактика, психология, информатика, фалсафа, социология, семиотика ва бошқа фанларнинг назарий қоидаларидан мажмуавий фойдаланиш билан боғлиқ. Ахборотли ёндашувнинг назарий ғояси куйидагиларни ўз ичига олади:

- таълим жараёнига ахборотли ёндашувнинг концепцияси;
- таълим жараёнида ахборотнинг тузилмаси ва функциялари тўғрисидаги ўқув ахборотларини олиш, узатиш, ўзлаштиришнинг элементар жараёнлари тўғрисидаги низомлар;

- фундаментал қоидалар (тамойиллар, қонуниятлар, тенденциялар);
- тадқиқотнинг педагогик методлари.

Педагогик тадқиқотларда ахборотли ёндашувнинг асосий мазмуни таълим жараёнининг айнан ахборотли томонини ажратиб олиш ва ўрганишни кўзда тутати. Ахборотли ёндашувнинг хусусияти, юқорида келтирилганидек, турли соҳалардан олинган илмий билимларнинг интеграциясини акс эттиради. Таълим олувчининг ахборотга бўлган эҳтиёжи, унинг ривожланиш даражаси, таълим олувчининг олинган ахборотларни ўз фаолияти жараёнида фойдалана олишга тайёрланганлиги, унга берилаётган ахборотларнинг тўлиқлиги ва қимматлилиги даражасига боғлиқ. Кўряпмизки, таълим жараёнида ахборотлар айланишининг таҳлили билим ва ахборотлар нисбатини ўрганишни, билимнинг ахборотлилигини кўриб чиқишни кўзда тутати. Бошқа томондан, ахборотнинг таълим олувчиларнинг ўқув-билув фаолияти билан алоқалари муаммосини ишлаб чиқиш нафақат назарий, балки амалий аҳамият ҳам касб этади. Бу муаммо ўқув ахборотларининг ўқув билув фаолияти объекти сифатидаги хусусиятларини ҳамда таълимнинг ахборотли томонларини очиш имконини беради. Ўқув ахборотлари, таълим жараёнида таълим олувчиларнинг билиш фаолияти, унинг эҳтиёжлари, мақсадлари ахборотни эгаллаш психологияси билан қанчалик кўп мувофиқлаштирилса, улардан шунчалик самарали фойдаланилади. Бундай мувофиқлаштиришнинг функцияларини ахборотли ҳолатларда педагог бажаради. Таълим жараёнининг натижавийлигига шароит яратадиган психологик қонуниятлар ва фактларни ҳисобга олмасдан туриб, педагогик вазифаларни муваффақиятли бажариш мумкин эмас.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати:

1. Проектирование воспитательного пространства современного вуза средствами ИКТ-технологий: монография / Е.В.Елисеева, С.Н.Злобина, Л.А.Зятева, Г.С.Исакова, И.И.Клютина. - Брянск: РИО БГУ, ООО «Новый проект», 2018. -180 с.
2. Иванова Н.И., Кукушкина О.Ю. Социализация личности в цифровой среде // Материалы Международного молодежного научного форума «ЛОМОНОСОВ -2017» / Отв. ред. И.А. Алешковский, А.В. Андриянов, Е.А. Антипов. [Электронный ресурс]. - М.: МАКС Пресс, 2017.
3. Современные подходы в отечественном и зарубежном образовании: коллективная монография / отв. Ред. А.Ю. Нагорнова. - Ульяновск: Зебра, 2018. - 193- 204.
4. Касперская Н.И. Цифровая экономика и риски цифровой колонизации: Информационный портал семейной политики. - URL: [https:// ivan4.ru/news/traditsionnye_semeynye_tsennosti/](https://ivan4.ru/news/traditsionnye_semeynye_tsennosti/)(дата обращения: 20.12.2019).